

Polski Instytut Spraw Międzynarodowych
Biuro Analiz

BIULETYN

nr 34 (222) • 6 sierpnia 2004 r. • © PIISM

nr egz. ~~PIISM 3.20~~

Redakcja: Krzysztof Balon, Sławomir Dębski (redaktor naczelny), Dorota Dołęgowska (redaktor techniczny), Adam Eberhardt, Beata Górka-Winter, Maciej Krzysztofowicz, Urszula Kurczewska, Grażyna Nowocien-Mach (redaktor tekstu), Emil Pietras (sekretarz Redakcji)

Operacja NATO w Afganistanie

Beata Górka-Winter

Mija rok, odkąd NATO dowodzi Międzynarodowymi Siłami Wspierania Bezpieczeństwa (ISAF) w Afganistanie. W tekście omówiono najważniejsze przesłanki zaangażowania się Sojuszu w operację stabilizacyjną, dotychczasowe osiągnięcia oraz perspektywy powodzenia misji. Realizacja zadań postawionych przed NATO napotyka teraz poważne przeszkody, przewiduje się więc, że obecność Sojuszu w Afganistanie będzie trwała długo. Od rezultatów operacji afgańskiej zależy, czy NATO będzie podejmować się prowadzenia innych operacji pokojowych poza obszarem euroatlantyckim.

NATO przejęło dowodzenie Międzynarodowymi Siłami Wspierania Bezpieczeństwa (*International Security Assistance Force – ISAF*) 11 sierpnia 2003 r. Decyzja o zaangażowaniu w Afganistanie została podjęta z dwóch głównych powodów. Po pierwsze, sojusznicy są zgodni co do tego, że NATO powinno podejmować operacje poza tzw. obszarem traktatowym, a więc strefą euroatlantycką, gdyż niektóre zagrożenia (przede wszystkim terroryzm, kwestia państw upadłych) należy zwalczać u źródeł. Przekonanie to zostało odzwierciedlone zarówno w nowej koncepcji strategicznej Sojuszu, przyjętej na szczycie w Waszyngtonie w 1999 r., jak i w późniejszych deklaracjach Rady Północnoatlantyckiej. Po drugie, po interwencji koalicji antyterrorystycznej pod przywództwem Stanów Zjednoczonych w Afganistanie w październiku 2002 r. wśród sojuszników europejskich zrodziły się obawy o marginalizację NATO w polityce bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych. W kampanii afgańskiej USA nie skorzystały ze zintegrowanych struktur dowodzenia NATO, korzystając jedynie z pomocy wojskowej kilku sojuszników z NATO. Wkład Sojuszu w działania prowadzone przeciwko talibom i al-Qaidzie był wówczas symboliczny¹. Europejscy sojusznicy liczą, że sprawowanie przez NATO dowództwa nad ISAF wzmocni jego pozycję w koalicji antyterrorystycznej. Trzeba także podkreślić, że operacja afgańska jest pierwszą misją Sojuszu poza obszarem euroatlantyckim i stanowi dla tej organizacji wyzwanie prestiżowe.

Dyskusja nad zakresem i charakterem zaangażowania NATO w Afganistanie trwa od chwili utworzenia sił ISAF, powstałych na podstawie rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1386 z 20 grudnia 2001 r. Już wtedy przeważający udział w ich formo-

¹ Zob. B. Górka-Winter, *NATO w koalicji antyterrorystycznej*, „Biuletyn” (PIISM), nr 87–2002.

waniu mieli członkowie NATO, którzy dostarczyli około 90% żołnierzy. Dowództwo nad siłami sprawowały kolejno: Wielka Brytania (ISAF I – do czerwca 2002 r.), Turcja (ISAF II – do stycznia 2003 r.) oraz Niemcy i Holandia (ISAF III – do sierpnia 2003 r.). W lutym 2003 r. na prośbę Niemiec i Holandii Sojusz zgodził się udzielić pomocy dowództwu ISAF III przede wszystkim w zakresie planowania, rozpoznania i wywiadu. W kwietniu 2003 r. sojusznicy porozumeli się co do przejęcia przez NATO dowództwa ISAF.

Mandat ISAF początkowo obejmował wspieranie tymczasowego rządu Afganistanu (*Afghan Transitional Authority*) w zapewnieniu bezpieczeństwa w Kabulu oraz w jego okolicach tak, by przedstawiciele władz oraz zaangażowany w odbudowę kraju personel ONZ mógł swobodnie realizować swoje zadania². W rzeczywistości zakres podejmowanych przez NATO działań był bardzo wąski i ograniczony początkowo do patrolowania ulic i ochrony lotniska w Kabulu. Członkowie Sojuszu 6 października 2003 r. zgodzili się (głównie na prośbę samych Afgańczyków, a także sekretarza generalnego ONZ) na przyjęcie większych zobowiązań, co zostało zatwierdzone rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1510 z 13 października 2003 r. Zdecydowano o rozszerzeniu zasięgu terytorialnego operacji na cały Afganistan. Obecnie mandat operacji jest bardzo szeroki. Siły NATO mają zapewnić, aby tymczasowy rząd w Kabulu mógł skutecznie wykonywać zadania na terytorium całego Afganistanu oraz stworzyć warunki do odbudowy państwa (w tym do dostarczania pomocy humanitarnej), pomóc w reformie sektora bezpieczeństwa (przede wszystkim chodzi o tworzenie nowej armii afgańskiej), a także wspomagać proces rozbrojenia i demobilizacji oddziałów przywódców lokalnych. Na prośbę prezydenta Hamida Karzaję mandat ISAF obejmuje także pomoc w przeprowadzeniu wyborów prezydenckich, które mają się odbyć 9 października 2004 r.

W ISAF swe kontyngenty ma 37 państw (w tym wszyscy członkowie NATO). Liczebność tych sił wynosi w sumie 6,5 tys. żołnierzy (w tym niemieckich i kanadyjskich – prawie 3,5 tys.). Tworzą oni wraz z personelem cywilnym tzw. Regionalne Grupy Odbudowy (*Provincial Reconstruction Teams – PRTs*). NATO objęło do tej pory PRT w prowincji Kunduz, Mazar-i-Szarif i Majmana. W planach jest jeszcze objęcie dwóch PRT. Oznacza to, że siły NATO stacjonują jedynie w regionie Kabulu oraz w północnej części Afganistanu (łącznie około 1/3 terytorium kraju). W części południowo-wschodniej nadal trwa operacja sił koalicyjnych „Trwała Wolność” pod przywództwem USA, która ma na celu zwalczanie al-Qaidy oraz talibów, znajdujących schronienie w trudno dostępnych obszarach górskich.

Roczna obecność NATO w Afganistanie skłania do postawienia pytania o perspektywę powodzenia operacji, która wymaga od członków Sojuszu podjęcia ogromnego wysiłku finansowego, planistycznego i operacyjnego. Niewątpliwym sukcesem jest to, że samo przejęcie dowództwa przez NATO wpłynęło na ustabilizowanie misji. Dotychczasowa praktyka zmiany dowództwa co pół roku utrudniała prowadzenie operacji (choćby wskutek zmiany siedziby dowództwa). Ponadto każdorazowo poszukiwano państwa, które wzięłoby na siebie odpowiedzialność za jej prowadzenie. Siły ISAF zdołały sobie również zaskarbić przychylną miejscowej ludności, co ma niebagatelne znaczenie dla powodzenia działań.

Jednakże realizacja zadań postawionych przed siłami napotyka poważne przeszkody, które mogą przyczynić się do fiaska całego przedsięwzięcia. Rozszerzenie misji poza Kabul oznacza konieczność rozmieszczenia w Afganistanie dodatkowych kontyngentów, których skompletowanie stanowi dla państw członkowskich duży problem (dla porównania – w ponad 60 razy mniejszym od Afganistanu Kosowie, gdzie warunki prowadzenia operacji były o wiele łatwiejsze, w czerwcu 1999 r. stacjonowało około 50 tys. żołnierzy KFOR, a obecnie jest ich blisko 17,5 tys.). Obecnie stan bezpieczeństwa w całym kraju ulega gwałtownemu pogorszeniu. Z Afganistanu wycofują się niektóre organizacje humanitarne (np. Lekarze bez Granic), gdyż wzmogły się ataki terrorystyczne. Ryzyko ataków wzrośnie w związku z wyborami w październiku bieżącego roku (już kilkakrotnie przekładanymi). Ponadto wojska NATO są wciąż

² W Afganistanie działa również misja ONZ – *United Nations Assistance Mission in Afghanistan* (UNAMA).

narażone na zamachy nierozbrojonych prywatnych armii lokalnych komendantów, czerpiących dochody z handlu opium. Likwidacja tych zjawisk przekracza możliwości stosunkowo nielicznych sił NATO, zważywszy na to, że skala trudności tej operacji jest dużo większa niż na Bałkanach. Zaangażowanie NATO w Afganistanie wykracza poza klasyczne utrzymywanie pokoju (*peace-keeping*), ponieważ obejmuje także odbudowę struktur państwa. Wymaga to zaangażowania personelu cywilnego organizacji, które tradycyjnie angażują się w tego typu projekty (ONZ, Bank Światowy). Jeśli stan bezpieczeństwa w Afganistanie nie ulegnie poprawie, NATO raczej nie będzie mogło liczyć na ich pomoc na miejscu.

Jeśli sojusznicy zdołają zrealizować w Afganistanie wszystkie postawione przed nimi zadania, będzie można mówić o sukcesie reformy NATO, mającej na celu stworzenie z niego organizacji zdolnej do skutecznego zarządzania kryzysowego w skali globalnej. Sukces operacji afgańskiej dowiódłby, że Sojusz jest przystosowany do prowadzenia operacji nowego typu – w trudnych warunkach geograficznych, na obszarze zupełnie odmiennym kulturowo od tego, z którego wywodzą się jego członkowie. Operacja w Afganistanie powinna również wpłynąć pozytywnie na kondycję sił zbrojnych europejskich sojuszników NATO, a zwłaszcza jego nowych członków. W ISAF przeważają bowiem siły europejskich członków NATO (służy w nich jedynie około 70 żołnierzy amerykańskich).

Ponadto obecne trudności w prowadzeniu operacji afgańskiej powinny skłonić sojuszników do podjęcia dyskusji na temat przyszłego zaangażowania NATO w operacje poza obszarem euroatlantyckim. Decyzje o podjęciu operacji w każdym przypadku rozważa się indywidualnie. Jest to proces bardzo długotrwały, powodujący wiele napięć między sojusznikami. Warunki, na jakich NATO powinno angażować się w operacje inne niż wynikające z artykułu V Traktatu Waszyngtońskiego, powinny zostać zatem jasno określone. Państwa członkowskie muszą także zadeklarować rodzaj i liczebność sił, które w razie potrzeby mogłyby zostać użyte w operacjach NATO. Istotnym problemem przy prowadzeniu operacji są także warunki stawiane przez państwa kontrybuujące, które niejednokrotnie nie zezwalają na zaangażowanie swych sił do realizacji niektórych zadań (jak zakaz uczestniczenia sił danego państwa w działaniach o charakterze bojowym), co znacznie utrudnia prowadzenie działań i pociąga za sobą dodatkowe koszty. Rozstrzygnięcie tych zagadnień pozwoliłoby na realizację nowych zadań poza obszarem traktatowym, na przykład zaangażowanie się NATO w proces pokojowy na Bliskim Wschodzie.

OGŁOSZENIA

ПОЛЬСКАЯ И РУССКАЯ ДУША

(от Адама Мицкевича и Александра Пушкина
до Чеслава Милоша и Александра Солженицына)

Материалы к «каталогу» взаимных предубеждений между поляками и русскими
редактор-составитель Анджей де Лазари
Варшава 2004, С. 475; ISBN 83-918046-4-x

Содержание

- Анджей де Лазари: *Предисловие*
 Александр Сергеевич Пушкин: *Клеветникам России*
 Адам Мицкевич: *Книги польского пилигримства (фрагменты)*
 Петр Яковлевич Чаадаев: *Философическое письмо (фрагменты)*
 Генрик Каменьски: *Россия и Европа. Польша. Введение в исследование России и москалей (фрагменты)*
 Зыгмунт Красиньски: *Польша и Европа; Заметки над книгой о России, Европе и Польше*
 Бронислав Трентовски: *Изображения национальной души*
 Николай Николаевич Страхов: *Роковой вопрос*
 Лев Александрович Тихомиров: *Варшава и Вильна в 1863 году (фрагменты)*
 Константин Николаевич Леонтьев: *Православие и католицизм в Польше*
 Владимир Сергеевич Соловьев: *Русская идея (фрагменты)*
 Винценты Лютославски: *Польский народ (фрагменты)*
 Владимир Францевич Эрн: *Острые русско-польских отношений*
 Станислав Бжозовски: *Легенда Молодой Польши (фрагменты)*
 Николай Александрович Бердяев: *О «вечно бабьем» в русской душе (фрагменты);
 Русская и польская душа*
 Мариан Здзеховски: *Русские влияния на польскую душу (фрагменты)*
 Антони Холоневски: *Дух истории Польши (фрагменты)*
 Вячеслав Иванович Иванов: *Польский мессианизм, как живая сила; Славянская мировщина*
 Ян Парандовски: *Большевизм и большевики в России (фрагменты)*
 Георгий Петрович Федотов: *Лицо России; Три столицы*
 Феликс Конечны: *Польша между Востоком и Западом*
 Петр Михайлович Бицилли: *Проблема русско-украинских отношений в свете истории (фрагменты)*
 Богумил Ясиновски: *О восточнохристианской цивилизации (фрагменты)*
 Кн. Николай Сергеевич Трубецкой: *Взгляд на русскую историю не с запада, а с востока (фрагменты)*
 о. Валериан Барановски: *Великая тайна психики польского народа (фрагменты)*
 Василий Васильевич Зеньковский: *Православие и культура*
 о. Август Хлонд: *Кризис польской души; Отрывки из речи, произнесенной в Познани в первый день Великого поста 1932 г.*
 Иван Александрович Ильин: *О русской идее; Почему мы верим в Россию?*
 Ян Кухажевски: *От белого царизма до красного (фрагменты)*
 Николай Сергеевич Арсеньев: *Духовные силы в жизни русского народа*
 Николай Онуфриевич Лосский: *Характер русского народа (фрагменты)*
 Иван Лукьянович Солоневич: *Народная монархия (фрагменты)*
 о. Чеслав Станислав Бартник: *Попытка определения понятия «народ»*
 Чеслав Милош: *Россия*
 Александр Исаевич Солженицын: *Россия в обвале (фрагменты)*

ПРИЛОЖЕНИЕ – ДИАГНОЗ – ПОСЛЕСЛОВИЕ

- Наталья Евгеньевна Горбаневская: *Три стихотворения*
 Виктор Владимирович Ерофеев: *Энциклопедия русской души. Роман с энциклопедией (фрагменты); Будь я поляком...*
 о. Яцек Салий: *Дурные и хорошие стороны польского мессианства*

Do nabyćia w siedzibie Instytutu, w sprzedaży wysyłkowej
(po złożeniu pisemnego zamówienia pocztą, faksem lub przez Internet: www.pism.pl/ksiazki.html)
oraz w wybranych księgarniach: www.pism.pl/ksiazki-ksiegarnie.html